नेपाल सरकार
भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय
भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभाग
(जग्गा प्रशासन शाखा)
बबरमहल, काठमाडौं

फ्याक्स नं. ४२३०५८५
महानिर्देशक: ४२२३०४९
निर्देशक प्रशासन: ४२२५९८२
निर्देशक योजना: ४२२६९८८
क.प्र.शाखा: ४२६६४९३
आ.प्र.शाखा: ४२६६४९३
पिए Ext. ४२२००२८

पत्रसंख्या:- ०७२/०७३/660
चलानी नं.:- 2848

बबरमहल,काठमाण्डौं
मितिः-२०७३।२।१०

विषयः- कार्यनीति कार्यान्वयन सम्बन्धमा ।

श्री मालपोत कार्यालय,
सबै ।

सरकारी जग्गा दर्ता तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति २०७१ (दोस्रो संसोधन), २०७२ बमोजिम अनिवार्य रुपमा पुर्याउनु पर्ने प्रकृया कार्यविधी नेपाल राजपत्र भाग ५,खण्ड ६६ संख्या २ मिति २०७३।१।१३ मा प्रकाशित भैसकेको छ । उल्लिखित कार्यनीतिको प्रावधान अनुसार देहाय बमोजिम गर्न गराउन तहाँ विभागमा लेखी पठाउने भनी नेपाल सरकार (मा.मन्त्रीस्तर) बाट मिति २०७३।१।२७ मा निर्णय भएकोले निर्णयानुसार गर्न गराउन हुन अनुरोध छ भनी भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयको प.सं.ज.टि. २४७२।०७२।७३।३।१नं.६०४ च.नं. २६७७ मिति २०७३।१।३० को पत्र बाट लेखी आएकोले सोहि बमोजिम गर्नु गराउनुहुन प्राप्त राजपत्रको प्रतिलीपी पाना ५ (पाँच) यसै साथ पठाइएको व्यहोरा आदेशानुसार अनुरोध छ ।

<u>तपशिल</u>

- कार्यनीतीको दफा २१ को उपदफा (२) बमोजिम भोगाधिकार रहेको जग्गाहरु लिजमा परिणत गर्न संचार माध्यमहरु (राष्ट्रिय दैनिक र टेलिभिजन) मा सुचना प्रवाह गर्ने गराउने ।
- कार्यालयको आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्र को जग्गा भोगाधिकार लिने व्यक्ति,संस्था वा निकायहरुलाइ पत्राचार गरी लिजमा परिणत गराउन पहल गर्ने गराउने ।
- सुचना बमोजिम भोगाधिकारबाट लिजमा परिणत गरिएको बारेको प्रगति; मासिक प्रगति विवरण साथ संलग्न राखी महिनाको ७ गते भित्र विभागमा पठाउने ।
- मालपोत ऐन २०३४ को दफा २ को खण्ड (ख २) बमोजिमको सरकारी जग्गा हुनु पर्ने (फिल्ड बुक उतारमा उक्त शब्दावलि भए नभएको हेरी एकिन हुनु पर्ने) ।
- नेपाल सरकारको नाममा दर्ता भइ सके पछि मात्र कुनै निकायका नाममा दर्ताको कारवाही अगाडी बढाउने ।
- जग्गा माग गर्ने केन्द्रिय निकाय (मन्त्रालय) को सिफारीस अनिवार्य भएकोले संलग्न गर्ने ।
- कित्ता स्पस्ट देखिने नक्सा,फिल्ड बुक र ट्रेश नक्सा संलग्न गर्ने ।

नेपाल सरकार
भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन मन्त्रालय
भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभाग
(जिल्ला प्रशासन शाखा)

फ्याक्स नं. ४२३०५८५
महानिर्देशक: ४२२३०४९
निर्देशक प्रशासन: ४२२५९८२
निर्देशक योजना: ४२२६९८८
क.प्र.शाखा: ४२६६४९३
आ.प्र.शाखा: ४२६६४९३
पिए Ext. ४२२००२८

पत्रसंख्या:- ०७२/०७३
चलानी नं.:-

बबरमहल,काठमाण्डौं

- जिल्ला प्रशासन,स्थानीय निकाय र नापी कार्यालयको प्रतिनिधी सहितको स्थलगत सर्जमिन र फिल्ड निरिक्षण प्रतिवेदन राख्ने ।
- लिजमाग गर्ने निकायको हकमा रु.१०००(एक हजार) को दस्तुर (रसिद) सहित रित पुर्वकको निवेदन हुनु पर्ने ।
- कार्यनितीको दफा ६ बमोजिम लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउनु पर्ने प्रस्ट आधारहरु पेश गर्नुपर्ने।
- लिज माग गरिएको जग्गा सार्वजनिक वा सरकारी प्रयोजनका लागी आवश्यक नपर्ने सुनिश्चित हुनु पर्ने ।
- दफा ७ बमोजिमका आवश्यक कागज प्रमाण ।
- दफा ७(२) बमोजिम सदरमुकाम, महानगरपालिका, उप महा न.पा. तथा न.पा. क्षेत्रको जग्गाका लागी गृह मन्त्रालय र सम्बन्धित स्थानिय निकायको सिफारीस राख्नु पर्ने।
- लिजको अवधि र लिज बापतको वार्षिक रकम बृद्धि हुने अवधि लगायत दफा ११ बमोजिमको ब्यहोरा खुलेको स्थानिय सिफारीस समितिको सिफारीस संलग्न गर्ने।
- दफा २३ (क) (७) बमोजिम लिज सम्झौता रद्ध भएमा सिफारीस गर्ने राष्ट्र सेवकलाइ विभागीय कारवाही हुने भएकाले सजगता अपनाउने ।
- कार्यालयको किटानी राय सहितको टिप्पणि सहित राखी फायल साथ पेश गर्ने।
- रितपुर्वकको चेक लिष्ट भरेर पठाउनु पर्ने ।
- उक्त कार्यनीति २०७१ मा भएको दोश्रो संसोधन सहित अध्ययन गरी सो ले निर्दिष्ट गरेको अन्य प्रमाणहरु संलग्न गर्ने ।

२३।१२।१९

(पवनराज कोईराला)
शाखा अधिकृत

बोधार्थ

श्री भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभाग,
भू.सुचना शाखा बबरमहल, पत्रहरु website मा राखीदिनु हुन ।

इ.ज.प्र.ता.

"निजामती सेवाको मान्यता: अनुशासन, इमान्दारी र नैतिकता"

१४. बैंकिङ्ग सेवा,

१५. बीमा सेवा,

१६. विद्युत सेवा,

१७. दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु (खाद्यान्न, दाल, चामल, नुन, तेल) को पैठारी, ढुवानी, भण्डारण तथा वितरण सम्बन्धी सेवा ।

आज्ञाले,
विनोद के.सी.
नेपाल सरकारको नि. सचिव

नेपाल सरकार

भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयको सूचना

सरकारी जग्गा दर्ता तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति, २०७१ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

मालपोत ऐन, २०३४ को दफा २४ को उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नेपाल सरकारले यो कार्यनीति बनाएको छ ।

१. <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः</u> (१) यस कार्यनीतिको नाम "सरकारी जग्गा दर्ता तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) कार्यनीति, २०७२" रहेको छ ।

(२) यो कार्यनीति तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. <u>सरकारी जग्गा दर्ता तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति, २०७१ को दफा ३ मा संशोधनः</u> सरकारी जग्गा दर्ता तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति, २०७१ (यसपछि "मूल कार्यनीति" भनिएको) दफा ३ को उपदफा (१) मा देहायको प्रतिबन्धात्मक बाक्यांश थपिएको छः-

"तर सरकारी प्रकृति जनिई नाप नक्शा भएको जग्गा नेपाल सरकारको नाममा दर्ता श्रेस्ता कायम भैसकेपछि मात्र कुनै निकायका नाममा दर्ता गर्न सकिनेछ ।"

३. <u>मूल कार्यनीतिको दफा ५ मा संशोधनः</u> मूल कार्यनीतिको दफा ५ को सट्टा देहायको दफा ५ राखिएको छः-

"५. लिजको प्रकार र अवधिः लिजको प्रकार र अवधि देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) अल्पकालीन- पाँच वर्षसम्म

(ख) मध्यकालीन- बीस वर्षसम्म
(ग) दीर्घकालीन- तीस वर्षसम्म"

४. मूल कार्यनीतिको दफा १३ मा संशोधनः- मूल कार्यनीतिको दफा १३ को उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छः-

"(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नेपाल सरकारको नाममा दर्ता श्रेस्ता कायम नभएसम्म कुनै पनि जग्गा लिजमा दिइने छैन ।"

५. मूल कार्यनीतिको दफा २० मा संशोधनः- मूल कार्यनीतिको दफा २० को उपदफा (१) को खण्ड (घ) पछि देहायको खण्ड (ङ) थपिएको छः-

"(ङ) यस कार्यनीति विपरित वा गैर कानूनी रुपमा लिजमा जग्गा उपलब्ध गराएको प्रमाणित भएमा ।"

६. मूल कार्यनीतिको दफा २१ मा संशोधनः मूल कार्यनीतिको दफा २१ कोः-

(१) उपदफा (१) मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छः-

"तर, यो प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश लागू हुन अघि कुनै सरकारी निकायले भोगाधिकारमा प्राप्त गरेको जग्गा दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी त्यस्तो सरकारी निकायको नाममा दर्ता गरिनेछ ।"

(२) उपदफा (२) मा रहेको "कार्यालय" भन्ने शब्दको सट्टा "विभाग" भन्ने शब्द राखी सो उपदफामा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छः-

"तर, कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले भोगाधिकारमा लिएको जग्गा लिजमा परिणत गर्न बाँकी छ भन्ने लागेमा विभागले यो प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश प्रारम्भ भएपछि एक पटकको लागि छ महिनाको म्याद दिई लिजमा परिणत गराउन पुनः सूचना प्रकाशन गर्न सक्नेछ ।"

(३) उपदफा (१०) पछि देहायको उपदफा (११) थपिएको छः-

"(११) मन्त्रालयले भोगाधिकारबाट लिजमा परिणत भएको र यस कार्यनीति बमोजिम लिजमा उपलब्ध गराईएको जग्गाको विवरण सर्वसाधारणको जानकारीको लागि सम्बन्धित कार्यालयको सूचना पाटीमा सूचना टाँस गर्नुका साथै मन्त्रालय, विभाग र कार्यालयको वेबसाईटमा समेत राख्न वा राख्न लगाउनु पर्नेछ ।"

७. मूल कार्यनीतिमा दफा २३क. थपः मूल कार्यनीतिको दफा २३ पछि देहायको २३क. थपिएको छः-

"२३क. उजूरी गर्न सक्नेः- (१) कुनै सरकारी जग्गा गैर कानूनी वा यस कार्यनीतिको उद्देश्य विपरीत लिजमा उपलब्ध गराएको सम्बन्धमा जोसुकैले पनि कार्यालय, विभाग वा मन्त्रालय समक्ष उजूरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कसैले त्यस्तो उजूरी कार्यालय वा विभागमा दिएमा सात दिन भित्र त्यस्तो उजूरी मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम परेको उजूरीको छानविन गरी सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको एक समिति रहनेछः-

(क) मन्त्रालयको भूमि व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख -सयोजक
(ख) कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको प्रतिनिधि -सदस्य
(ग) मन्त्रालयको कानून अधिकृत -सदस्य
(घ) नापी विभागको प्रमुख नापी अधिकृत -सदस्य
(ङ) मन्त्रालयको जग्गा प्रशासन शाखाको प्रमुख -सदस्य सचिव

(४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले आफ्नो कार्यविधि आफै व्यवस्थित गर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम उजूरी प्राप्त भएपछि समितिले गैर कानूनी वा यस कार्यनीति विपरित सरकारी जग्गा लिजमा उपलब्ध गराउन सिफारिस गरे वा नगरेको वा सो बमोजिम लिजमा जग्गा उपलब्ध गराए वा नगराएको सम्बन्धमा छानविन गरी आफ्नो राय मन्त्रालयमा पेश गर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको समितिले गैर कानूनी वा यस कार्यनीति विपरित लिजमा जग्गा उपलब्ध गराएको राय पेश गरेमा मन्त्रालयले सो विषय नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद् समक्ष पेश गरी मन्त्रिपरिषद्को निर्णय बमोजिम लिज सम्झौता रद्द गर्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषदबाट लिज सम्झौता रद्द भएमा त्यसरी लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउन सिफारिस गर्ने राष्ट्रसेवकलाई प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारवाही हुनेछ ।"

८. मूल कार्यनीतिको अनुसूची -१ मा संशोधनः मूल कार्यनीतिको अनुसूची-१ को सट्टा देहायको अनुसूची-१ राखिएको छः-

"अनुसूची-१

(कार्यनीतिको दफा ४ र १४ सँग सम्बन्धित)

सि.नं.	लिजमा उपलब्ध गराउने प्रयोजन	न्यूनतम वार्षिक लिज रकम
१.	कृषि/पशुपालन व्यवसाय	
	(क) फलफूल, तरकारी खेती, अन्नबाली, दलहन, तेलहन खेती	०.२५%
	(ख) इन्धन उत्पादन वनस्पति (जस्तै जेट्रोपा) खेती	०.२५%
	(ग) पशुपंक्षी, माछा तथा अन्य जलचर, मौरीपालन व्यवसाय र कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको प्रशोधन	०.२५%
	(घ) कपडा तथा कागज उत्पादन गर्ने कच्चा पदार्थ सम्बन्धी खेती, घाँस खेती	०.२५%
	(ङ) औषधि, मसला र नगदेवाली सम्बन्धी खेती	०.२५%
	(च) अम्रिसो, अलैची, दालचिनी, चिया, कफि, तेजपत्ता, लोक्ता, जडिबूटी, रबर, पुष्प खेती आदि	०.२५%
	(छ) अर्गानिक मल उत्पादन र व्यवस्थापन	०.२५%
	(ज) सहकारी तथा करार खेती, कृषि बजार, पशु बधशाला	०.२५%
	(झ) कृषि सम्बन्धी अनुसन्धान	०.२५%
२	धार्मिक, सामाजिक (सेवामूलक उद्देश्यले स्थापना हुने वृद्धाश्रम, बालगृह, शिशु स्याहार केन्द्र, अनाथालय, महिला तथा बालबालिका आश्रय केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र, योग, व्यायम, खेलकुद आदि) कार्य	०.२५%
३	सेवा/सामुदायिक व्यवसाय	
	(क) आयुर्वेद केन्द्र	०.२५%
	(ख) योग, व्यायाम, खेलकुद, वृद्धाश्रम, बालगृह, शिशु स्याहार केन्द्र	०.५%
	(ग) महाविद्यालय, विश्वविद्यालय, तालिम केन्द्र, प्रतिष्ठान आदि	०.५%
	(घ) सबै किसिम र तहका संस्थागत विद्यालय	०.५%
	(ङ) निजी मेडिकल कलेज, नर्सिङ होम, स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्र, पोलिक्लिनिक	१.०%

	(च) सामुदायिक अस्पताल र सामुदायिक विद्यालय	०.२५%
	(छ) सामुदायिक संघ संस्थाको लागि भवन निर्माण कार्य	०.७५%
४	उद्योग, आर्थिक तथा औद्योगिक क्षेत्र, व्यापारिक तथा पर्यटन उद्योग व्यवसाय	
	(क) उद्योग	०.५०%
	(ख) आर्थिक तथा औद्योगिक क्षेत्र,	०.२५%
	(ग) पार्क, औद्योगिक पार्क तथा औद्योगिक प्रर्दशनी स्थल	०.२५%
	(घ) मनोरञ्जन स्थल	०.५०%
	(ङ) रिसोर्ट वा पर्यटन व्यवसाय	१.०%
	(च) व्यापारिक मल	१.५०%
५	विदेशी कुटनीतिक नियोग तथा संयुक्त राष्ट्रसंघका निकायहरु लगायत नेपाल पक्ष रहेका अन्तरसरकारी संगठनको कार्यालय	१.०%
६	राष्ट्रिय जीवनमा महत्वपूर्ण योगदान पु-याएका व्यक्तिका नाममा स्थापना भएका (कुनै पनि किसिमका नाफामूलक कारोवार नगर्ने) प्रतिष्ठान, समिति	०.२५%
७	स्थानीय तहको भवन निर्माण र पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्य	नलाग्ने
८	पूर्वाधार निर्माणसँग सम्बन्धित कार्य (खानेपानी, विद्युत, संचार टावर आदि)	०.२५%
९	यस अनुसूचीमा नपरेका अन्य विषयहरुको हकमा	०.२५ % "

आज्ञाले,
मोहनकृष्ण सापकोटा
नेपाल सरकारको सचिव